

רשום על מצבת רבינו
בווארשא

ומי שישתדל בהדפסת
הספרים יהיה לו המחבר
למליץ אם יהיה לו זכות

גליון "והיו הדברים"

מתורת הגה"ק ר' אריה ליב צינץ זי"ע

אבד"ק פלאצק ובסוף ימיו בווארשא

גליון 9

פר' במדבר תשפ"ב

גליון מיוחד לרגל הכנסות ספרי תורה בעירנו לונדון יצ"ו

לבית המדרש "בעלזא מכנובוקא" ע"י הרה"ח ר' בעריש קרויטוירט שליט"א

ולבית המדרש "תפארת עמרם" לעי"נ הרבנית אסתר ע"ה יונגרייז

טעם דשבועות בעינין "לכם"

תמרוד בדבר אפילו חצי דבר כל דהו אחת יהי' דתך להמית. ולזאת התיישב בנפשו, כי כשיגיע תור החופה לא יאבה לילך בשום אופן, והנה אם בת מלך תכריחו ללכת לחופה בעל כרחו אחר אשר התקשר בתנאים יהי' לאות שאין כוונת הבת מלך להשתרר עליו עבור פחיתות ערכו, כי יהי' תשובתו בצידו מה תתפאר בגודל ערכך אעפ"כ אני מנעתי ללכת לחופה עד שעשית עצות ותחבולות להכריחני ללכת. אם כן הגם שבודאי אין ראוי למרוד בבת מלך אעפ"כ אם יארע לו שמרד באיזה ענין עכ"פ תקבלה פיוס.

וכן היה שביום החופה לא אבה ללכת עד שכפו אותו בכפי' והכרח עצום, והנה אחר שראה שהבת מלך עשתה פעולות להכריחו ללכת לחופה, אז ידע נאמנה שהבת מלך חפצה בו באמת ובתמים, לא בשביל שתוכל להשתרר עליו יותר מאילו נישאת לשר גדול.

ובהגיע תור זמן זה בכל שנה אחרי שנשא לבת המלך, הי' לובש מבגדים הגסים וישמח וירקד על אשר זכה לישא בת מלך המושלמת בבל המעלות, ויהי' בעיני הרואים כמתעתע כי ראוי לו לשכוח מנהגו בהיותו כפרי ויסיר מעליו המלבושים וילבש מחלצות וא"כ לשמחה מה זו עושה ללבוש בגדים גסים כאחד הכפריים, ויען ויאמר בזה אני שמח כי אחר שבת המלך חפצה באיש לבוש מלבושים כפריים אם כן המלבושים ההם המה סיבה שזכיתי לבת המלך וראוי לי לשמוח דוקא במלבושים הפחותים שהם סיבה שבת המלך חפצה בי ולזאת אשמח דוקא במלבושים אלו.

והנה הנמשל כי התורה היא בת מלך חמדה גנוזה אשר נעלמה מעין כל חי ומלאכי מעלה נתאוו לה ואמרו תנה הודך על השמים, והנה חמדה דוקא להדבק באנשים אנחנו אלה פה היום פחותי ערך לבושי בגדים צואים חומר הגופני השטוף בתאות חומריות, והנה כי כן בהיות הסרסור הרועה נאמן בא אלינו שהתורה חפצה להדבק בנו, מחמת גודל השמחה מהרו לענות נעשה ונשמע וקדמו פומייהו לאודנייהו. ואחרי הישוב אמרו לנפשם איך אפשר לצאת ידי חובת בת המלך הקדוש כי מחמת פחיתות החומר אדם אין צדיק בארץ, ואם ימרדו באחת מן המצוות אשר לא תעשנה ויתחייבו ראשם למלך ואולי בשביל זאת חפצה עם בת המלך, לכן אעפ"י שרצו בטוב לבב לקבל התורה עשו בחכמה כאילו אין רצונם לקבלה עד שיכריחו אותם בהכרח וזה יהי' לאות הגם שאין ראוי שימרדו בבת מלך בתורה הקדושה, עכ"פ תוכרח לקבל פיוס באמרום הלא מראשית כזאת הודענו שקשה עלינו להזהר בכבודה עד שהיא הכריחה אותנו א"כ מהראוי שעכ"פ לא תרבה להשיב אפה על זה, ואם ימרוד האדם עכ"פ תועיל התשובה והפיוס.

חז"ל בפסחים דף ס"ח נחלקו אם ביו"ט בעינין לכם, אמר ר"א הכל מודים בעצרת דבעינין נמי לכם, מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא.

ואינו מובן, כי אדרבה ראוי להתחזק יותר באותו יום במעוז התורה ולא יתן שינה לעיניו כאשר נהגו גם בני עלי' להיות נעורים בליל זה. (אמת הוא שלדעתי יצא שכרן בהפסדן, כי ממהרים להתפלל בבוקר וקוראים ומתפללים מתמננים גים ולא גים תיר ולא תיר, והי' יותר טוב כי ינוח על משכבו בלילה ובוקר יתגבר כארי ויתפלל כראוי, לא כן האיש אשר תגומה תעופנו תרדימה תעופפנו, ואיך יכוין בתפלתו ובקריאת שמע באם גיים ועיף הוא.)

ונשוב לענין, כי הוא לכאורה תפל מבלי מלח, תחת אשר קבלנו תורתו תהי' סיבה להתנהג בתענוגים גופנים, הלא התורה נקנית ע"י מיעוט תענוג.

אך נבוא אל הענין אשר כבר תמחה שלמים וכן רבים על בני ישראל אשר הקדימו נעשה לנשמע, ואיך נתהפכו לבבם שלא ביקשו לקבל התורה רק ע"י כפיית הר כניגית.

ויתכן על פי משל, לבת מלך שביקשה להנשא, ויבואו שרים רבים ונכבדים אשר קפצו לנשאה ולא היטתה אוזן עד ראתה איש כפרי אחד מלובש במלבושי הכפריים הגסים מכף רגלו ועד קדקדו, ותחמוד אותו בת המלך. ותאמר לאמור לאביה, הנה הוא האיש אשר חפצה בך. ובודאי אין ספק שמחמת גודל השמחה של הכפרי מיהר להשיב בודאי, ומחמת מהירות, אף גם פועל דיבוריו לא הי' מסודר.

ואחרי בואו אל ביתו, שם אל לבו מה זאת שבת המלך בחרה בי יותר משרים רבים המדוברים בה ותתן עיניה בי שפל ערך ונבזה מלובש בבגדים גסים ועבים, ולא רצתה להנשא ללובשי לבושי מלכות ועטרת תפארת בראשם, אין זאת כי אם בשביל רצון הבת מלך שאהי' תמיד חרד לדבריה יען בי ערכה גדול הערך למאוד בלי שיעור, וערכי עלי אני יודע בעצמי פחיתותי ושפלותי א"כ איפוא איך אפשר שבין הזוג לא יקרה לפעמים שהי' לנגדה בשום דבר ואז מחמת גודל שפלותי לא תקבל ממני שום פיוס, וא"כ לבי אומר לי כלך מדרך זו כי מרה תהי' באחרונה. ואולם אפשר שלאיהו טעם אני חשוב בעיניה יותר מן השרים והנכבדים ואנכי לא אדע ויהי' לבו נדון בקרבו, ולא ידע מה לעשות ותוכן כוונת הבת המלך הגדול.

ויען ויאמר אל לבו הנה בזאת תבחנו אם באמת ובתמים חפצה בי מזולתי, לא בשביל שתאמר אלי הנה פחות ונבזה ולא נתתי עין בך רק שאם

מה שנחרד הבן עבור סכנת נפש הי' יכול להקיז בעצמו מאימת מות אשר הוטלה עליו.

והנה כי כן אנחנו עם ה' כבר אמרנו "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע", שאין ספק שמה שיצוה ה' אינו בא בטרוניא רק דבר שיכולין לסבול, רק לפי שהורגלו במעשה מצרים ויראה להם נגד הטבע לקבל כל העול והמצות אשר גזר הוא ית' עלינו. והיה נראה להם לפי טבעם שלא יהיו יכולים להכניס עצמן לקבל בעצמן חיוב המצות, עד שכפה עליהם הר כגיגית, ואחר שכפה עליהם הר כגיגית ידעו נאמנה בודאי שעב"פ יהיה יכולת בידם לקיימן אחר שהוא ית' המעמיסן עליהם. כי אחרי שמעם דברות קדשו נזדכך החומר שלהם עד שהיו מוכנים לקיים, אף שבתחילה היה מן הנמנע בשכלם שיוכלו לקיים כל התורה אח"כ נזדככו היטב שיוכלו לקיים.

ולזה הקדימו נעשה לנשמע, כי ידעו שאם ישמעו לפי ההרגל שהיו גוי מקרב גוי יהי' נראה להם שיהי' מן הנמנע בידם לקיימן, ולזאת בטחו לבם בה' שלא יעמיס עליהם מה שלא יוכלו לקיים, אף שלפי שכלם יראה להם שלא יוכלו לקיים, ידעו כי החסרון תלוי בדעתם, לכן בשעת קבלת התורה שהוגד להם שיתן להם תרי"ג מצות אז לפי שכלם לא היו יכולים להטות שכמם לקבלם ברצון עד שכפה עליהם הר כגיגית שמחמת אימת מות יקבלו עליהם. משא"כ האומות שביקשו להודיע להם תחילה והיה נראה בשכלם שקשה עליהם לקיימן ולכן לא קיבלו.

פלפולא דאורייתא

להחליף יריעה ביריעה יפה יותר - ואודות מחיקת האותיות הנטפלין לשם ה'

ובעיקר מה שחשש התשב"ץ וכעת שנדפסו תשובת רשב"ץ והוא בסי' קמ"ט, מ"מ קשה לי על זה. אפילו ח"ו יבא על פי סיבה שיימחק, מ"מ הא קיי"ל בכל איסורין דבר שאין מתכוין מותר כדאיתא בשבת (כ"ט:): מוכרי כסות מוכרין כדרך, ונזיר חופץ ומפספס ובבכורות (כ"ו) לענין בכור וגזיה חמורה טפי דהא אסרינן אפילו גורם כדאיתא שם (ל"ד), לא יהיה בו מום. ואילו לענין שם איתא בשבת (ק"כ) בשם כתוב על בשרו יורד וטובל, וכתוב "לא תעשון כן", אבל גרמא שרי, אף דשם קרוב הדבר שימחק, דהא בדיו לחה איירי, מ"מ שרי. ודוחק לומר דכאן חיישינן שמא תדחה ידו באופן שתהיה המחיקה הכרח, דאם כן נימא הכי בכל דבר שאין מתכוין בגזיה של בכור, וכן איך גורר אדם מטה וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, שמא בתוך הגרירה יסובב שלא יהיה אפשר בלא חריץ, אלא ודאי לא חיישינן להכי וצ"ע.

גם מ"ש הרשב"ץ דאם הסופר זריז, מה יעשו סופרים אחרים שאין זריזין, וכי נתיר לזה ונאסור לאחרים, וכיוצא בזה אמרו בסריקין דיאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין (פסחים ל"ז). גם דמיון זה לא הבינותי, דדוקא בסריקין שנראה דמות הסריקין על המצה, ויתיר לו כל א' שיטעו שאין איסור שיששה בשביל כך. אבל זה שידוע שיש איסור מחיקה אטו בשביל שנתייר לבקי, יתיר לעצמו שאינו בקי, שהרי כל אחר יודע שיש איסור במחיקה ויחיש לעצמו אם אינו בקי. ואטו אם נתיר למומחה לשחוט, ישחוט שאינו מומחה. וכן במי שאין לו אלא חלוק א', וכי יש לחוש שיסבור שמותר לכבס בחוה"מ. ואין ענין לזה כלל אם מתירין לקלוף.

וגם מ"ש שהדיו נבלע בגויל, כשקולף נשאר רושם השם, וחלק השם שאינו יודע עד היכן מגיע הדיו, ואפשר דתליא נמי בבקאות הסופר עד היכן מגיע לפי ענין הדיו והקלף וצ"ע. וגם החשש שחשש שמקצתו יהיה על הגויל, לא שייך בקלפים שלנו (עיי' סימן רע"א).

(שו"ת משיבת נפש ח"ב סי' מ"ב)

והנה כל הטענה שזכינו לתורה היא אשר השיב משה אל המלאכים באמרו כלום יש בכמ קנאה ושנאה וניאוף שאינו שייך אצל מלאכים רק ללבושי הגשמיות ושוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם, וא"כ זאת תהי' יום שמחתנו שזכינו לתורה מחמת תאוות החומריות הנמצאות אנתו. וא"כ פחיתותינו, למעלה תחשב לנו, שבשביל שפלותינו זכינו לתורה הקדושה בת מלך הקדוש וא"כ צדקו דברי חז"ל באמרם הכל מודים בעצרת דבעינן לכם שהוא תעגוג חומרי, הגם שהוא מבגדים הגסים מלבוש החומר, מ"מ הרי בשביל חומריותנו זכינו לתורה הקדושה וראוי לשמוח בה.

*

הקשו המפרשים על מה שאמרו קפה עליהם הר כגיגית הרי כבר הקדימו נעשה לנשמע.

אמנם יובן על פי משל, אב שהיה לו בן יחיד ואהוב, וקרה מקרה שחלה בחלי גדולה ואביו הי' רופא מומחה ויתיעץ עם כל הרופאים ונמנו וגמרו שאין לו רפואה עד שיקיז דם, ולא די לו בהקיז לו זולתו, רק החולה בעצמו יקיז לו דם. והנה הבן ידע כל עצת אביו לטובה עליו, רק כאשר חפץ לעשות ויקח את האיזמל להקיז, כאשר קרב אל מקום גיד החזקה, נסוג אחור ולא עצר כח לעשות כח בעצמו, ואביו הבין בחמתו אשר ברצון הבן לעשות רצון אביו, רק שלא יכול לפעול בעצמו, לזאת התחכם האב להחריד הבן בחרב וחנית בידו להרגו אם לא יקיז בעצמו, ובשביל

ע"ד השאלה אשר קרה שבפרשת תצוה, טעה הסופר במקום שהיה לו לכתוב ה' אלקיהם כתב אלקיכם, שמבואר כזאת בספר נודע ביהודה (יו"ד קמא ע"י) שהרב מ' טיאה דעתו להתיר לקלוף הנטפל לשם, כמ"ש במג"א בשם הר"י הלוי (בסימן ל"ב ס"ק כ"ו), והרשב"ץ המובא בב"י בבדק הבית סוף סימן רע"ו דאסור לכתחלה לקלוף שמא לא תהיה הקליפה שלימה ויבוא לידי מחיקה ואף על פי שהוא אומן וזריז אין חכמה ואין עצה וכו' שחשש שמא יבא לידי מחיקה ח"ו. מ"מ בנטפל דרבנן לא מחמירין כולי האי. גם יש דיעות שמותר למחוק כדי לתקן, ולכן בנטפל יש לסמוך על זה, אלו תורף דבריו של הרב הגדול מוה"ר טיאה ווייל. והגאון בעהמ"ח נודע ביהודה כתב לאיסור, דאפילו מאן דשרי לקלוף, היינו מפני שהשם נשאר במקומו בקדושתו, משא"כ אלו אותיות הנטפלים, כל זמן שנטפלין הם בקדושתן, וקדושת השם עליהם, משא"כ כשקולפן, פסק המעלה שלהם, וכתב שזה פשוט.

ונשאלתי לחוות דעתי במעשה שהיה פה. הנה סברת נודע ביהודה שפסק קדושתן, אף שכתב שזה פשוט, אך כי דייקנן לאו סברא היא כלל, אחר שהסכימה דעתו שקדושת הנטפלין היא דרבנן, אם כן מן התורה אין כאן קדושת השם כלל, רק דרבנן גזרו עליו מאיזה טעם שיהיה, ואם כן מהיכא תיתי לומר שיהיה אסור להפרידן.

ועוד דא"כ אם יש בספר תורה איזה יריעה שנשתנה ועדיין היא כשירה, וכי נימא שאסור להחליפה באחרת ולגנוז, זאת זה לא מצינו כלל, ואדרבה זה חשוב מן המובחר להחליפה ולהתנאות בס"ת (עי' סי' ר"פ סע"ב), אף שהיריעה יורדת מקדושתה, דוודאי כשהיא מצורפת אית בה קדושה טפי, קדושת ס"ת כשירה.

וגם מאי נ"מ בזה, סוף סוף טעון גניזה, וכל כתבי קודש טעונין גניזה, ומאי נפקא מינה במה שיהיה לו קדושת נטפל או לא, זה לא מצינו כלל, ולא מצינו רק שאין להשתמש בהם קדושה קלה, כמו ס"ת שבלה אין עושין ממנה מזוזה (מנחות ל"ב) ובאמת דברי מהר"י [מהר"ט] דברי תורה הם, ולא ידעתי למה דחאן בגילא דחטתא.